

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΕΙΔΗ

Στα κείμενα αφηγηματικού λόγου ανήκουν και τα βιογραφικά είδη. Πρόκειται για κείμενα που αναφέρονται στη ζωή και το έργο ενός προσώπου. Ανάλογα με το αν ο αφηγητής είναι άλλο πρόσωπο ή ο ίδιος ο βιογραφούμενος διακρίνουμε τα εξής είδη:

Βιογραφία – μυθιστορηματική βιογραφία

Συνιστούν διηγήσεις και μαρτυρίες, γραπτές ή προφορικές που αναφέρονται στη ζωή και τις ενέργειες επιφανών προσώπων που με το έργο τους επηρέασαν διάφορους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας και ζωής. Για αυτό και προκάλεσαν το ενδιαφέρον των σύγχρονων ή μεταγενέστερών τους που ανέλαβαν να γνωστοποιήσουν κάποια από τα στοιχεία που διέθεταν για τη ζωή και τις πράξεις τους. Ο βιογράφος ανάλογα με το αν επιθυμεί να εγκωμιάσει ή να ψέξει τον βιογραφούμενο, επιλέγει να παρουσιάσει κάθε φορά όσα τον εξυπηρετούν, για αυτό και καθορίζει την οπτική γωνία της αφήγησής του, δηλαδή τι θα προβάλλει και τι θα αποσιωπήσει και θα αποκρύψει, ώστε να επιτευχθεί ο στόχος του.

Η βιογραφία κινείται ανάμεσα στη λογοτεχνία και την ιστορία, χωρίς να ταυτίζεται με καμία από αυτές. Ιδιαίτερα η μυθιστορηματική βιογραφία μπορούμε να ισχυριστούμε πως κλίνει περισσότερο προς τη λογοτεχνία, αφού οι συγγραφείς χωρίς να προδίδουν την αλήθεια, διαπλέκουν με δημιουργική φαντασία και αφηγηματική χάρη πραγματικά και φανταστικά στοιχεία. Η γλωσσική ποικιλία και για τα δύο είδη εξαρτάται από τον σκοπό του βιογράφου, καθώς και από τον δέκτη στον οποίο απευθύνεται.

Το ύφος μιας βιογραφίας είναι συνήθως τυπικό και επίσημο, ενώ της μυθιστορηματικής βιογραφίας είναι κυρίως λογοτεχνικό. Η επιδίωξη του βιογράφου είναι έμμεσα διδακτική μιας και μέσα από τη δημόσια και ιδιωτική ζωή του βιογραφούμενου προβάλλει χαρακτήρες, διαμορφώνει πρότυπα και αφήνει σε σύγχρονους και μεταγενέστερους αξιομνημόνευτο διδακτικό υλικό.

Βιογραφικό – αυτοβιογραφικό σημείωμα

Σκοπός του βιογραφικού σημειώματος είναι να πληροφορήσει τον αναγνώστη για τον βιογραφούμενο με στοιχεία που αφορούν στη ζωή και το έργο του, ώστε να έχει ο αναγνώστης μια συνολική εικόνα για την προσωπικότητα και τα ιδιαίτερα γνωρίσματα του βιογραφούμενου, ώστε το κοινό να μπορέσει να επικοινωνήσει καλύτερα με το έργο του. Βέβαια, είναι απαραίτητο σε ένα βιογραφικό σημείωμα να διακρίνετε το γεγονός από το σχόλιο του αφηγητή. Όσο για το ύφος του βιογραφικού σημειώματος είναι τυπικό, σοβαρό και επίσημο. Κάθε βιογραφικό σημείωμα ως προς τη δομή του αποτελείται από δύο μέρη: στο πρώτο έχουμε το καθαρά βιογραφικό μέρος, ενώ στο δεύτερο την αναφορά στο έργο του βιογραφούμενου.

Το αυτοβιογραφικό σημείωμα είναι μια παραλλαγή του βιογραφικού σημειώματος, με τη διαφορά ότι αυτό συντάσσεται από τον ίδιο το βιογραφούμενο. Ωστόσο, σπάνια κάποιος αυτοβιογραφείται με αντικειμενικότητα. Γενικά το αυτοβιογραφικό σημείωμα περιέχει άμεσα σχόλια ή σχολιάζει έμμεσα, διογκώνοντας κάποια γεγονότα ή αποσιωπώντας κάποια άλλα που βλάπτουν την υστεροφημία του αυτοβιογραφούμενου. Και, φυσικά, όταν το αυτοβιογραφικό σημείωμα αφορά έναν συγκεκριμένο σκοπό, όπως την εύρεση εργασίας, την κατάκτηση μιας θέσης, την εξασφάλιση μιας υποτροφίας, ενός μεταπτυχιακού ή διδακτορικού, τότε προβάλλονται στοιχεία που εξυπηρετούν τον συγγραφέα. Η δομή του είναι παρόμοια με αυτή του βιογραφικού σημειώματος, απλώς η ιεράρχηση των πληροφοριών εξαρτάται από τη σκοπιμότητα του αυτοβιογραφικού σημειώματος, για αυτό και το ύφος του ποικίλλει ανάλογα με τον σκοπό για τον οποίο συντάσσεται.

Αυτοβιογραφία – μυθιστόρημα με αυτοβιογραφικά στοιχεία

Η αυτοβιογραφία αποτελεί παραλλαγή της βιογραφίας. Απλώς σε αυτήν ο συγγραφέας – βιογράφος ταυτίζεται οπωσδήποτε με τον αυτοβιογραφούμενο. Όπως συμβαίνει και στη βιογραφία, πρόκειται για πρόσωπα ονομαστά, που με το έργο τους και τη δράση τους διαμόρφωσαν κάποια γεγονότα, ή για άτομα που θεωρούν ότι η ζωή τους παρουσιάζει αρκετό ενδιαφέρον και, επομένως, θα είναι καλό να κοινοποιηθεί. Στην αυτοβιογραφία το κεντρικό πρόσωπο είναι ο ίδιος ο αυτοβιογραφούμενος για αυτό και σε α' πρόσωπο αφηγείται διάφορα γεγονότα της ζωής του και η σύνθεσή της είναι απλή.

Μορφή της αυτοβιογραφίας μπορεί να θεωρηθεί και ένα μυθιστόρημα με αυτοβιογραφικά στοιχεία. Φυσικά, ένα τέτοιο μυθιστόρημα έχει πρόθεση λογοτεχνική. Έτσι περιλαμβάνει και άλλα πρόσωπα και οι σχέσεις που αναπτύσσονται ανάμεσα τους συνιστούν την πλοκή του μυθιστορήματος που είναι το άμεσο ζητούμενο. Ο αφηγητής συχνά μετέχει στα γεγονότα. Έτσι, ενδέχεται να ταυτίζεται με κάποιον από τους ήρωες, να του προσδίδει πολλά στοιχεία της προσωπικότητάς του, να δείχνει τις αντιδράσεις του, τις σκέψεις του και να μας παρουσιάζει την προσωπική του διαδρομή. Ο συγγραφέας, δηλαδή, ενδέχεται να κρύβεται πίσω από κάποιον ή κάποιους ήρωες του μυθιστορήματός του. Επειδή ο αφηγητής εμφανίζεται ως παρατηρητής, αποστασιοποιημένος από τα γεγονότα, η αφήγηση μπορεί να είναι τριτοπρόσωπη.

Απομνημονεύματα

Πρόκειται για γραπτή διήγηση και εξιστόρηση γεγονότων ή καταστάσεων που έζησε ή παρακολούθησε ο ίδιος ο συγγραφέας, έχοντας άμεση ή έμμεση συμμετοχή σε αυτά. Συνήθως αναφέρονται σε πολιτικά ή πολεμικά γεγονότα. Έτσι είναι χρήσιμα στην ιστορία μιας και περιέχουν λεπτομέρειες για πρόσωπα και γεγονότα που χρησιμεύουν ως πηγές πληροφοριών. Αν και έχουν αξία για τους ιστορικούς, δεν αποτελούν ιστορία, γιατί στερούνται αντικειμενικότητας και διακρίνονται για τον έντονο προσωπικό τους χαρακτήρα, ειδικότερα μάλιστα στην περίπτωση που ο ίδιος ο απομνημονευματογράφος πρωταγωνιστεί στα γεγονότα που περιγράφει. Το ύφος τους είναι συνήθως απλό και καθημερινό και ο τόνος τους εξομολογητικός, ωστόσο η γλωσσική τους ποικιλία εξαρτάται από τον ίδιο τον αφηγητή, δηλαδή από τη μόρφωσή του, την καταγωγή του, την ιδεολογία του κτλ. Στα απομνημονεύματά κυριαρχεί η χρήση του α' προσώπου λόγω του υποκειμενικού τους χαρακτήρα ή και του β' προσώπου, κυρίως όταν ο αφηγητής επιθυμεί να επικοινωνήσει με το αναγνωστικό του κοινό.

Συστατική επιστολή

Είναι μια γραπτή διαβεβαίωση των προσόντων ενός προσώπου που είναι υποψήφιο για την κατάληψη μιας θέσης. Γράφεται από ένα πρόσωπο που γνωρίζει άμεσα τον υποψήφιο και σκοπός του είναι να δώσει πρόσθετες πληροφορίες για αυτόν. Αυτές οι πληροφορίες αφορούν το χαρακτήρα του, το ήθος του, τα προσόντα του, ώστε ο εργοδότης ή ο οργανισμός που την ζητά να έχει μια πληρέστερη άποψη για τον υποψήφιο. Διακρίνεται, επομένως, για τον προσωπικό της χαρακτήρα. Η συστατική επιστολή έχει άλλοτε θετικό και άλλοτε αρνητικό χαρακτήρα, ανάλογα με το τι αισθάνεται ο συντάκτης για τον υποψήφιο. Ενδέχεται, όμως, να είναι και ουδέτερη, όταν ο συντάκτης δεν νιώθει ούτε συμπάθεια, αλλά ούτε και αντιπάθεια για τον υποψήφιο.

Η συστατική επιστολή πρέπει να είναι σύντομη και περιεκτική, να ενημερώνει για το χαρακτήρα και το ήθος του υποψηφίου, τα τυπικά του προσόντα, αν θεωρείται ικανός για τη συγκεκριμένη θέση, αν και κατά πόσο μπορεί να συνεργαστεί με τους γύρω του, αν ο συντάκτης γενικά πιστεύει ότι μπορεί να ανταποκριθεί ο υποψήφιος στις απαιτήσεις του εργοδότη ή του οργανισμού.

Το ύφος της είναι συνήθως επίσημο και τυπικό, γι αυτό και στην αρχή περιλαμβάνει προσφώνηση και στο τέλος χαιρετισμό, ενώ ορίζεται επακριβώς ο τόπος και ο χρόνος κατά τον οποίο συντάχθηκε. Ο συντάκτης ακολουθεί αυτό το ύφος ανεξάρτητα από τη θέση του για να πείσει τον αποδέκτη της για την αντικειμενικότητα και την αξιοπιστία των απόψεων. Στον πρόλογο πληροφορεί πόσο καλά και πόσο καιρό γνωρίζει τον υποψήφιο και παρουσιάζει τη θέση του για αυτόν. Στο κύριο μέρος παρουσιάζει τα προσόντα του ή τα ελαττώματα του, ενώ στον επίλογο προτείνει ή αποτρέπει την πρόσληψή του.

Ημερολόγιο

Πρόκειται για ένα είδος αυτοβιογραφίας, που στηρίζεται στην προσωπική, καθημερινή καταγραφή σημαντικών ή ασήμαντων γεγονότων. Στην αρχή προσδιορίζεται ο τόπος και ο χρόνος, ενώ στη συνέχεια περιλαμβάνει σχόλια, κρίσεις, παρατηρήσεις όχι μόνο για προσωπικά βιώματα, αλλά και για θέματα γενικού ενδιαφέροντος. Επομένως, στο ημερολόγιο κυριαρχεί ο υποκειμενισμός, η θεματολογία τους έχει επίκαιρο χαρακτήρα και το ύφος του είναι απλό, οικείο, με κυρίαρχη την εξομολογητική διάθεση.